

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
Risk Management According to The Four Noble Truths of Sanam Khli Sub-district
Administrative Organization, Muang District, Suphanburi Province

¹ศิริพร เพ็งเคลือบ และ ²อัจฉรา หล่อตระกูล
¹Siriporn Pengklueb and ²Achara Lortrakul

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
²มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
²Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand.
E-mail: ¹pengklueb@gmail.com, ²nmpungnaka@hotmail.com

Received August 15, 2024; Revised September 25, 2024; Accepted October 9, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อระดับศึกษาองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยง และแนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานส่วนตำบลที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้าน ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้การบริหารความเสี่ยงเป็นหัวใจหลักและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ มีการทบทวนและปรับปรุงแผนบริหารความเสี่ยงอยู่เสมอ

คำสำคัญ: กระบวนการบริหารความเสี่ยง; องค์ประกอบของความเสี่ยง; อริยสัจ 4; การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This article aimed to study 1) to investigate the four noble truths and the level of risk management of Sanam Khli Sub-district Administrative Organization in Mueang District, Suphanburi Province, 2) to explore factors influencing risk management of Sanam Khli Sub-district Administrative Organization in Mueang District, Suphanburi Province, and 3) to propose guidelines for risk management according to the four noble truths of Sanam Khli Sub-district Administrative Organization in Mueang District, Suphanburi Province. The sample consisted of 50 employees working at the Sanam Khli Subdistrict Administrative Organization. The instruments for data collection were two types: questionnaires for quantitative research and in-depth interviews for qualitative research. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The research results were as follows:

1. The level of risk management of Sanam Khli Sub-district Administrative Organization in Mueang District, Suphanburi Province is divided into four as follows: The level of factors influencing risk management of Sanam Khli Subdistrict Administrative Organization in Mueang District, Suphanburi Province was overall at a high level.

2 . Factors influencing risk management of Sanam Khli Sub-district Administrative Organization in Mueang District, Suphanburi Province had mutual influence toward the process of risk management with a statistical significance of 0.01.

3. The guidelines for risk management according to the four noble truths are as follows: The Sanam Khli Sub-district Administrative Organization must promote risk management as the core of every agency and make it an organizational culture among executives. To achieve a common understanding, the potential of personnel should be constantly encouraged and developed, along with the creation of written risk management plans. There should be continuous review and improvement of risk management approaches to minimize risks within the agency.

Keywords: Risk Management; Components of Risk; The Four Noble Truths; Local government

บทนำ

การบริหารความเสี่ยงในภาครัฐจึงเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบภาครัฐที่มีต่อประชาชนและทรัพย์สินของประเทศ อันจะนำมาซึ่งการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีทำให้ภาครัฐในปัจจุบันจำเป็นต้องบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นกว่าเดิม และต้องเปิดเผยข้อมูลในการปฏิบัติราชการ ประชาชนสามารถตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานได้ (ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2562; กรมการปกครอง, 2563) การบริหารความเสี่ยง จึงมีส่วนอย่างยิ่งในการป้องกันการไม่ได้รับการยอมรับจากภาคประชาชน และป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้การบริหารจัดการภาครัฐมีการตัดสินใจที่ดีขึ้นด้วย การบริหารความเสี่ยงนอกจากเป็นการบริหารเชิงป้องกัน (Preventive Management) แล้วการบริหารความเสี่ยงยังเป็นส่วนสำคัญต่อการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในการผลักดันให้ภาครัฐมีผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ เป็นองค์การสมรรถนะสูง (High Performance

Organization - HPO) การบริหารความเสี่ยงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเน้นความสำคัญ หรือชี้ให้เห็นความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมที่องค์กรได้วางไว้ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2563)

การนำหลักพุทธธรรมขั้นสูงสุดมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานด้านการพัฒนาองค์กร เป็นแนวคิดที่วางอยู่บนรากฐานของเหตุและผล ซึ่งเป็นแก่นคำสอนของพุทธศาสนาที่รู้จักกันโดยทั่วไปนั้นคือ อริยสัจสี่ หลักธรรมนี้มีความมุ่งหมายที่จะสอนให้บุคคลเข้าใจถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งมวล โดยกล่าวถึงการที่ต้องกำหนดรู้ให้จงได้ว่าความทุกข์หรือปัญหาคืออะไร และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมีที่มาหรือเกิดจากอะไร อีกทั้งต้องทราบวิธีการหรือเครื่องมือในทางปฏิบัติที่จะทำให้ปัญหาดังกล่าวหมดสิ้นไป หากนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ จะทำให้บุคคลหรือองค์กรสามารถดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งของชีวิตและการดำเนินงาน หรืออีกนัยหนึ่ง ความรู้แจ้งในหลักธรรมเหล่านี้สามารถช่วยบรรเทาความทุกข์และลดทอนผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นได้

จากบริบทของการบริหารความเสี่ยงที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารความเสี่ยงในองค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลียังไม่เป็นระบบและขาดการปฏิบัติที่ชัดเจน ควรจะมีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่เป็นระบบและมีการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง การบริหารความเสี่ยงมักถูกดำเนินการเพียงเพื่อรองรับการตรวจประเมินเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาระดับกระบวนการและองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงในองค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลี รวมถึงการนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่อิงตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบในการบริหารความเสี่ยงให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผลการวิจัย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง สามารถเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของผู้บริหารองค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลีได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์กรการบริหาร ส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยองค์ประกอบของความเสียมมีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ปัจจัยหลักอริยสัจ 4 มีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์กรการบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการระบุประเมิน จัดการ และควบคุมเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล ว่าหน่วยงานของรัฐสามารถบรรลุเป้าหมาย เป็นขบวนการที่จัดทำโดยฝ่ายบริหารเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ทั่วทั้งองค์กรซึ่งออกแบบมาเพื่อระบุเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นมีผลกระทบกับองค์กรและจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับยอมรับได้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง, 2563) กระบวนการบริหารความเสี่ยงอย่างมีคุณภาพต้องมีความต่อเนื่องชัดเจนมีกระบวนการปฏิบัติที่จริงจัง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4

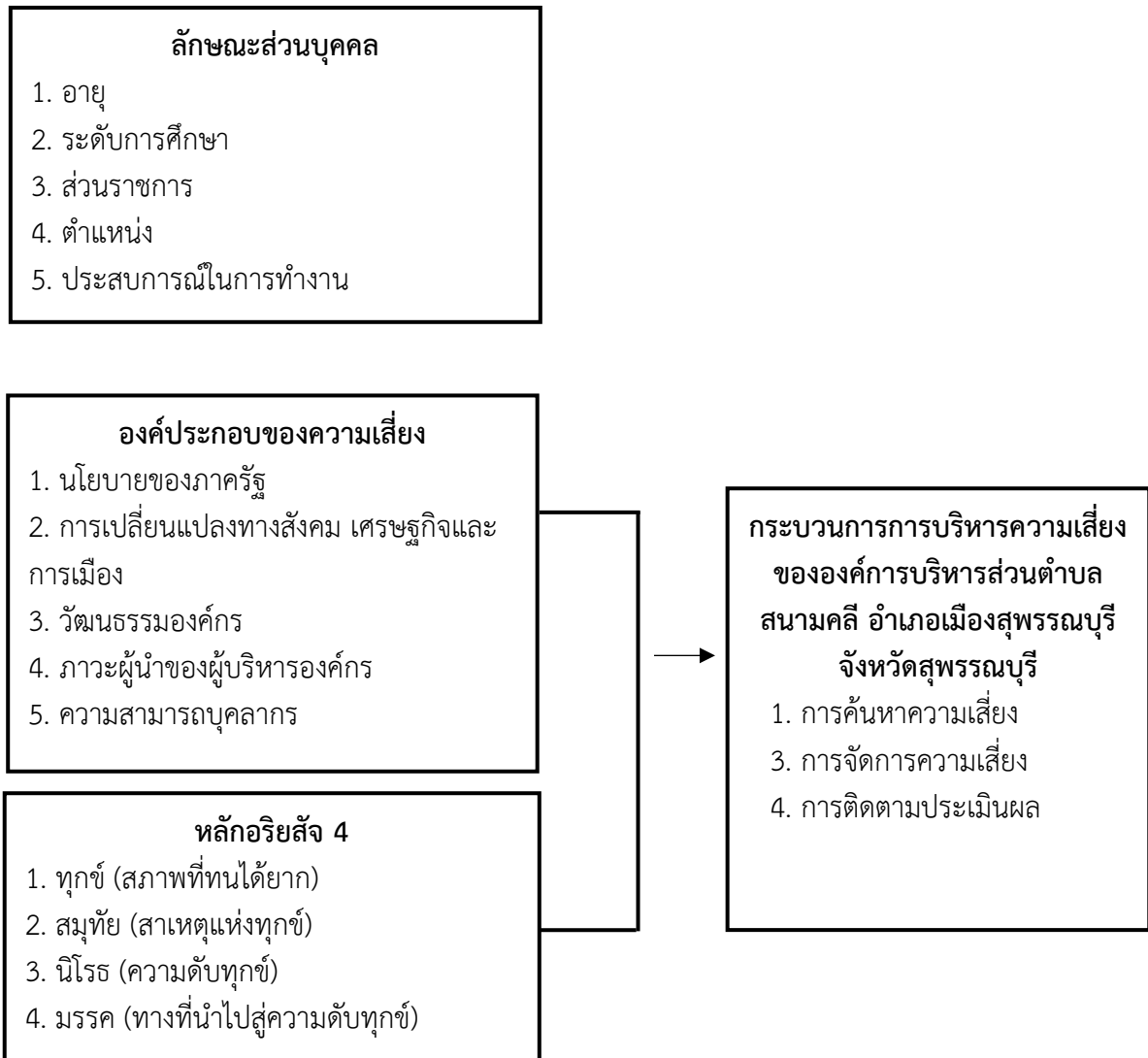
อริยสัจ 4 หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกายเป็นอริยะ) ซึ่งข้อพึงปฏิบัติในอริยสัจ 4 หรือกิจในอริยสัจ 4 ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงหน้าที่อันที่จะพึงทำต่ออริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1) ทุกข์ หมายถึง สภาวะที่เป็นทุกข์ 2) สมุทัย หมายถึง รู้สิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ 3) นิโรธ หมายถึง รู้สภาวะดับทุกข์ 4) มรรค หมายถึง รู้มรรคาหรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2555) อนึ่ง การแก้ปัญหาจะต้องแก้ไขให้ครบทั้งระบบ การแก้ไขเพียงส่วนหนึ่งสาเหตุและปัญหาจะไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งทำให้ผู้ประสบปัญหาสามารถมองเห็นสิ่งที่ปัญหาที่แท้จริง และสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้องโดยดำเนินการให้ครบทั้ง 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นระบุปัญหา ขั้นสาเหตุแห่งปัญหา การกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา และ การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา การปฏิบัตินี้จะนำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริง (Damnoen et al., 2021) และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Klomkul et al., 2023)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือ กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดขึ้นจากหลักการกระจายอำนาจได้มีอำนาจในการ ปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนในการบริหารภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และ อาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2563) ถือเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดูแลและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นให้ได้รับการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดรูปแบบการปกครองของตนเองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ (กรมการปกครอง, 2564) นอกจากนี้ การเลือกตั้งยังเป็น “กลไกเชื่อมโยง” ทัศนคติกิจกรรมสาธารณะของประชาชนเข้ากับนโยบายของรัฐบาล ความสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งในระบอบประชาธิปไตยก็คือ การกระทำของรัฐบาลต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ซึ่งการเลือกตั้งจะสร้างกลไกเชื่อมโยงสำคัญของส่วนนั้นเข้าด้วยกัน (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2563)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยง และแนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 โดยมีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี ประชากร คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี จำนวน 50 คน กำหนดเอาประชากรทั้งหมดเป็นประชากรในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยง และแนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .971 ใช้ศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี รวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานชั้นต้น ทั้งจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม เป็นการศึกษาหลังจากการศึกษาเอกสารจนได้กรอบแนวทาง และแนวทางใน

การดำเนินการต่าง ๆ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันมากที่สุด ผู้วิจัยจะลงเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อสำรวจพื้นที่เป้าหมาย ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลข้อมูลตามเกณฑ์การประเมินและนำเสนอในรูปแบบของตารางและคำบรรยาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กร อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

การบริหารความเสี่ยง	ระดับการปฏิบัติ		
	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านนโยบายของภาครัฐ	3.59	1.00	มาก
2. ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง	3.30	1.04	ปานกลาง
3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.24	0.51	มาก
4. ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กร	3.98	0.78	มาก
5. ด้านความสามารถบุคลากร	3.86	0.86	มาก
ภาพรวม	3.79	0.83	มาก

ระดับองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยองค์ประกอบของความเสี่ยง (X1) และปัจจัยหลักอริยสัจ 4 (X2) มีอิทธิพลร่วมกันต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (Y) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยที่ปัจจัยองค์ประกอบของความเสี่ยง (X1) และปัจจัยหลักอริยสัจ 4 (X2) สามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ถึงร้อยละ 55.30 และเมื่อพิจารณาอิทธิพลเป็นรายปัจจัยพบว่า ปัจจัยองค์ประกอบของความเสี่ยง (X1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ 0.597 และปัจจัยหลักอริยสัจ 4 (X2) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_2) เท่ากับ 0.225

แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการบริหารความเสี่ยงจะต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ซึ่งจะต้องอาศัยการศึกษาร่วมกัน ผู้บริหารต้องเข้ามาดูว่าความเสี่ยงตัวไหนบ้าง ระบุมาเป็นรายการว่าอันไหนมีลำดับความสำคัญมากที่สุด 2) องค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี จะต้องส่งเสริมให้การบริหารความเสี่ยงเป็นหัวใจหลักของหน่วยงานให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรให้ได้ โดยเน้นให้ผู้บริหาร ข้าราชการ และพนักงานจ้างทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนทั้งหมด และให้ความร่วมมือตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงอย่างจริงจัง 3) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี คือความไม่ชัดเจนของระเบียบ การเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่างๆ ความผิดพลาดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตัวพนักงานเอง ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของนโยบายรัฐบาล 4) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงาน โดยส่งเสริมให้พนักงานตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมมือกันบริหารความเสี่ยง และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ ควรมีการจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีการทบทวนและปรับปรุงการบริหารจัดการความเสี่ยงอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความเสี่ยงในหน่วยงานมีน้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายของภาครัฐ 2) ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง 3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 4) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กร 5) ด้านความสามารถบุคลากร ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันยังเป็นการบริหารงานแบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาภายในหน่วยงาน เน้นอำนาจของผู้บังคับบัญชา การอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่โดยขาดการโต้แย้ง แม้จะรู้ว่าสิ่งที่ผู้ใหญ่หรือผู้บังคับบัญชามอบหมายอาจนำมาสู่ปัญหาในภายหลังได้ กระบวนทัศน์การบริหารขององค์กรมักจะไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง มีลำดับขั้นตอนงานตามสายการบังคับบัญชาที่ยืดยาว มีขั้นตอนยุ่งยากและใช้เวลามาก ซึ่งขัดแย้งต่อวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ขององค์การในยุคใหม่ที่มุ่งความเป็นเลิศของผลงานเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาศรี ไวยอรรถ (2562) พบว่า 1) ระดับปัจจัยความเสี่ยงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการบริหารความเสี่ยงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางการบริหารความเสี่ยงควรมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์และความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้เพื่อวางเป้าหมายในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรได้อย่างชัดเจน โดยจะต้องนำความเสี่ยงไปดำเนินการตอบสนองด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อลดความสูญเสียหรือโอกาสที่จะเกิดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ และสอดคล้องกับวัฒนธรรม กัลป์ยาณพัฒนากุล (2560) พบว่า การบริหารความเสี่ยง คือ การจัดการความเสี่ยงทั้งในกระบวนการในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน ดูแล ตรวจสอบ และควบคุมความเสี่ยงที่สัมพันธ์กับกิจกรรม หน้าที่ และกระบวนการทำงาน เพื่อให้องค์กรลดความเสียหายจากความเสี่ยงมากที่สุด และสอดคล้องกับ อุดม เศษโพธิ์ (2562) พบว่า สภาพปัญหาความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากทักษะการปฏิบัติงาน เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีสภาพไม่สมบูรณ์ ไม่มีการบันทึกข้อมูลให้ครบถ้วน

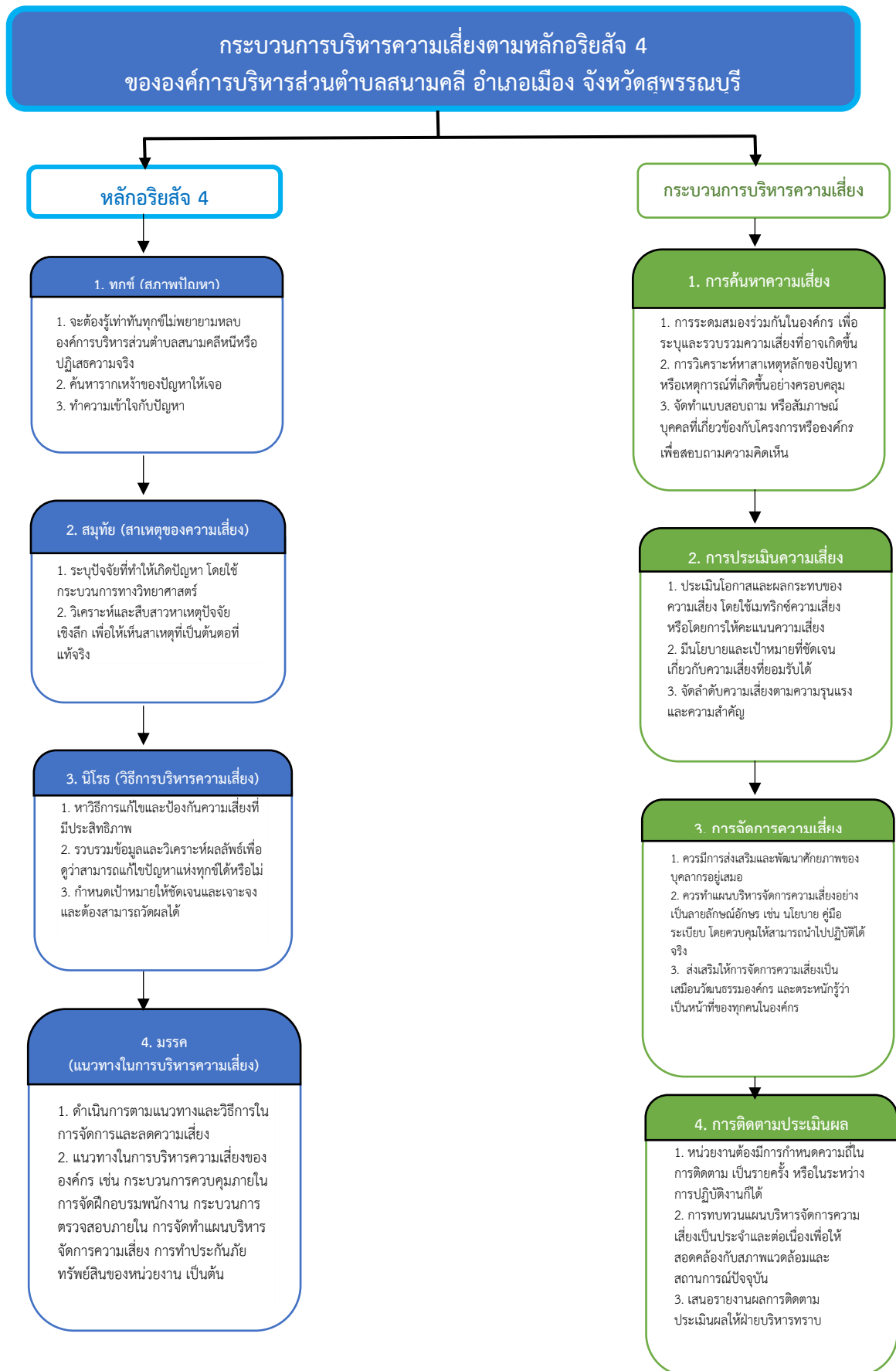
ระดับองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ด้านทุกข์ ด้านสมุทัย ด้านนิโรธ และด้านมรรค ซึ่งหลักอริยสัจ 4 นี้ มีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยหลักอริยสัจ 4 ร่วมกันอธิบายความผันแปรของกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ร้อยละ 69.90 แสดงให้เห็นว่าหลักอริยสัจ 4 เป็นปัจจัยที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาองค์กร และมีผลต่อประชาชนและสังคมโดยรวม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลในปัจจุบัน มีความสอดคล้องตามขั้นตอนทั้งสี่ของหลักอริยสัจ 4 นั่นคือการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธรรมพล สิริภทโท (ทับแสง) (2563) พบว่า กระบวนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโพธิ์บ้านอ้อย อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับ พระครูปลัดศักดิ์ มหาวิโร (โกศลสุภวัฒน์) (2563) พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรค การจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกา ภูวดิษยคุณ (2564) พบว่า การประยุกต์ใช้ในการบริหารความเครียดในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ทำให้รู้เท่าทันความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถที่จะยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์

แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ด้านการค้นหาความเสี่ยง ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านการจัดการความเสี่ยง และด้านการติดตามประเมินผล โดยเริ่มจาก กำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ โดยผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการแสดงพฤติกรรมดังกล่าว และให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง นำกลยุทธ์มาแปลงเป็นแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนบริหารจัดการความเสี่ยง รวมทั้งมีการควบคุมดูแลให้บุคลากรปฏิบัติตามแผนและเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สร้างกับค่านิยมขององค์กร ให้บุคลากรมีความตระหนักถึงความเสี่ยงในการทำงานของตน โดยส่งเสริมให้พนักงานตระหนักว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน และสร้างบุคลากรที่มีขีดความสามารถที่จะนำพาให้องค์กรสามารถบรรลุกลยุทธ์และเป้าหมายได้ นอกจากนี้ต้องมีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมสำหรับการเพิ่มขึ้นของข้อมูลในระบบ ในด้านการจัดเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดการความปลอดภัย ทันสมัย เพื่อสร้างและส่งเสริมบริการสาธารณะของรัฐด้วยนวัตกรรมรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นข้อมูลเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อมต่อข้อมูลจากอุปกรณ์ดิจิทัลต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และอำนวยความสะดวกต่อประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ ที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความตระหนักถึงความเสี่ยงในการทำงานของตนเองและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ตันติแสงหิรัญ (2561) พบว่า นักลงทุนที่ปราศจากการเรียนรู้และประสบการณ์ในการลงทุนมักจะมองข้ามความเสี่ยงของตลาดและในที่สุดก็เสียหายและออกจากตลาดไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2 แสดงถึงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. กระบวนการบริหารความเสี่ยง กระบวนการบริหารความเสี่ยง มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการค้นหาความเสี่ยง ประกอบด้วย ดำเนินการระดมสมองร่วมกันในองค์กรเพื่อระบุและรวบรวมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น วิเคราะห์หาสาเหตุหลักของปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างครอบคลุม โดยการจัดทำแบบสอบถาม หรือสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือองค์กร เพื่อสอบถามความคิดเห็น

2) ด้านการประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย มีการประเมินโอกาสและผลกระทบของความเสี่ยง โดยการใช้เมทริกซ์ความเสี่ยง หรือโดยการให้คะแนนความเสี่ยง มีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ โดยจัดลำดับความเสี่ยงตามความรุนแรงและความสำคัญ

3) ด้านการจัดการความเสี่ยง ประกอบด้วย มีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ จัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นโยบาย คู่มือ ระเบียบ โดยควบคุมให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และส่งเสริมให้การจัดการความเสี่ยงเป็นเสมือนวัฒนธรรมองค์กร และตระหนักรู้ว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนในองค์กร

4) ด้านการติดตามประเมินผล ประกอบด้วย มีการกำหนดความถี่ในการติดตาม เป็นรายครึ่งหรือในระหว่างการปฏิบัติงานก็ได้ ดำเนินการทบทวนแผนบริหารจัดการความเสี่ยงเป็นประจำและต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอรายงานผลการติดตามประเมินผลให้ฝ่ายบริหารทราบ

กระบวนการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านทุกข์ (สภาพปัญหา) ประกอบด้วย ต้องรู้เท่าทันทุกข์ไม่พยายามหลบองค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลีหนีหรือปฏิเสธความจริง ค้นหารากเหง้าของปัญหาให้เจอและทำความเข้าใจกับปัญหา

2) ด้านสมุทัย (สาเหตุของความเสี่ยง) ประกอบด้วย ระบุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา โดยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์และสืบสาวหาเหตุปัจจัยเชิงลึก เพื่อให้เห็นสาเหตุที่เป็นต้นตอที่แท้จริง

3) ด้านนิโรธ (วิธีการบริหารความเสี่ยง) ประกอบด้วย หาวิธีการแก้ไขและป้องกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลลัพธ์เพื่อดูว่าสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้หรือไม่ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนและเจาะจงและต้องสามารถวัดผลได้

4) ด้านมรรค (แนวทางในการบริหารความเสี่ยง) ประกอบด้วย ดำเนินการตามแนวทางและวิธีการในการจัดการและลดความเสี่ยง เช่น กระบวนการควบคุมภายใน การจัดฝึกอบรมพนักงาน กระบวนการตรวจสอบภายใน การจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยง การทำประกันภัยทรัพย์สินของหน่วยงาน เป็นต้น

สรุป

กระบวนการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย การค้นหา ประเมิน จัดการ และติดตามผล โดยใช้การระดมสมอง วิเคราะห์ จัดทำแผนและทบทวนแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน หลักอริยสัจ 4 ในการบริหารความเสี่ยงประกอบด้วย ทุกข์ (รู้เท่าทันปัญหา), สมุทัย (ระบุสาเหตุ), นิโรธ (หาวิธีแก้ไขและป้องกัน), มรรค (ดำเนินการตามแนวทางการจัดการ) โดยใช้การวิเคราะห์เชิงลึกและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อลดความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ระดับกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบของความเสี่ยง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี ควรมีการกำหนดวัฒนธรรมที่ส่งเสริม/สนับสนุนการบริหารความเสี่ยงจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ระดับองค์ประกอบของความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัจจัยหลักอริยสัจ 4 มีอิทธิพลต่อกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี ควรประกาศใช้รูปแบบการบริหารความเสี่ยงที่มีโมเดลเป็น การเฉพาะในบริบทขององค์กร

แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ด้านการค้นหาความเสี่ยง ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านการจัดการความเสี่ยง และด้านการติดตามประเมินผล พบว่า ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้าน ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้การบริหารความเสี่ยงเป็นหัวใจหลักและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ มีการทบทวนและปรับปรุงแผนบริหารความเสี่ยงอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงควรมีการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการความเสี่ยงและทบทวนแผนการบริหารจัดการความเสี่ยง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ที่สำคัญ คือ กระบวนการบริหารความเสี่ยงควรครอบคลุมทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติทุกระดับชั้นที่ปฏิบัติงานสอดคล้องและสัมพันธ์กัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลสนามคลี โดยควรให้ความสำคัญกับ การศึกษาเชิงลึกว่ามีตัวแปรใดที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยง ซึ่งเป็นความเสี่ยงสูง สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการปฏิบัติ กระบวนการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความเสี่ยงขององค์กรเป็นการเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2563). *การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- ชนิกา ภูวดิษคุณ. (2564). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารความเครียดในองค์กร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2562). *การบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภาศรี ไวยอรธ. (2562). *การบริหารความเสี่ยงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระครูปลัดศักดิ์ มหาวิโร (โกศลสุวัฒน์). (2563). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: ผลิธัมม.

- พระมหารัฐพล สิริภโท (ทับแสง). (2563). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชา พระพุทธศาสนา ระดับชั้นประถมศึกษา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒนะ กัลป์ยาน์พัฒนกุล. (2560). *การบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ*. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 6(พิเศษ), 166-180.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2563). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: อรรถกมการพิมพ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2562). *แนวทางการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง.
- อมรรัตน์ ตันติแสงหิรัญ. (2561). *การบริหารความเสี่ยงและการตัดสินใจเชิงพุทธบูรณาการสำหรับการลงทุนในตลาดการเงินออนไลน์*(ดุสิตบัณฑิตพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุดม เศษโพธิ์. (2562). *การบริหารความเสี่ยงมหาวิทยาลัยรามคำแหงสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเพชรบูรณ์*(รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Klomkul, L., Damnoen, S., Sawasdee, U., & Wilairadtanakun, A. (2023). Network Development of Buddhist Communication Innovative Space For Media Literacy of Thai Youths. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 35, 919-935.